

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію Глуховері В.А.

«Організаційно-правові засади діяльності Міністерства внутрішніх справ України в умовах реформування правоохоронної системи держави»

Актуальність рецензованої праці обумовлена потребою удосконалення вивчення проблем розвитку Міністерства внутрішніх справ України в умовах реформування правоохоронної системи держави.

Повноцінний розвиток Української держави не буде можливим без створення єдиної стійкої і функціональної правоохоронної системи. Сучасні виклики і загрози, перш за все гібридні, обумовлені впливом комплексу соціально-демографічних, економічних, політичних, правових, психологічних і технологічних чинників, вимагають системного реагування, адекватної трансформації всієї правоохоронної системи держави.

Як зазначено у Стратегії розвитку Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року, перед Міністерством внутрішніх справ України, яке є складовою державної правоохоронної системи, наразі стоїть завдання створити безпечне середовище для існування та розвитку вільного суспільства через формування та реалізацію державної політики у сфері внутрішніх справ, зміцнення довіри до органів системи МВС з боку суспільства. Вирішення цього завдання є доволі складним і тривалим процесом. Тому важливим сьогодні постає питання формування нової та ефективної системи здійснення МВС України державного управління у сфері внутрішніх справ, яка забезпечить стійке функціонування, керованість, координацію дій та ефективність роботи всіх органів системи МВС України.

Слід також звернути увагу на те, що, незважаючи на велику наукову цінність досліджень, які були проведені багатьма вченими, до цього часу відсутнє комплексне монографічне дослідження з проблематики подальшого розвитку МВС України в умовах реформування правоохоронної системи держави. В сучасній науці адміністративного права соціальна роль, функції та завдання МВС України у статусі багатопрофільного цивільного відомства європейського типу, яке координує діяльність органів, що реалізують державну політику у сфері внутрішніх справ, не досліджувалися. Не висвітленими залишаються питання удосконалення організації та координації діяльності системи органів МВС України щодо протидії сучасним викликам та загрозам, ролі Міністерства у створенні безпечного середовища для існування та вільного розвитку суспільства, повноважень у формуванні та реалізації державної політики у сфері внутрішніх справ.

Не викликає сумнівів необхідність опрацювання питань змісту державної політики МВС України у сфері внутрішніх справ. Цілком слушно у представленій монографії зроблено висновок, що для ефективної реалізації державної політики МВС України у сфері внутрішніх справ необхідно: удосконалити інституційно-організаційну структуру управління процесами реформ, з чітким розмежуванням повноважень суб'єктів, визначенням їх форм взаємодії під час формування та реалізації заходів державної політики; впровадити діючу на постійній основі, систематичну та об'єктивну систему моніторингу за виконанням заходів державної політики, визначити конкретних суб'єктів, які мають здійснювати аналіз стану реалізації запланованих заходів; впровадити критерії (індикатори) оцінки ефективності реалізації заходів державної політики; удосконалити нормативно-правову основу фінансового планування державної політики МВС України у сфері внутрішніх справ, систему моніторингу та оцінки ефективності використання коштів, які виділяються на реформування як МВС України, так й інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Міністерством; вжити заходів, спрямованих на формування позитивного ставлення населення до реформ, які проводяться в системі МВС України, діяльності правоохоронців у сфері внутрішніх справ.

Особливої актуальності у наш час набувають питання удосконалення структурно-організаційної побудови МВС України. Так, у монографії автором з'ясовано, що сучасна управлінська модель МВС України має бути децентралізованою і тому має: 1) бути законодавчо закріплена; 2) ґрунтуватися на постулаті, що це Міністерство є органом політичного управління системи інших центральних органів виконавчої влади; 3) бути науково обґрунтованою, впливати із завдань та функцій Міністерства щодо формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері внутрішніх справ; 4) обґрунтовано визначати сферу обсягу повноважень, функціонального навантаження, відповідальності

кожної служби та підрозділу, які входять до складу МВС; 5) чітко визначати предмети відання між відповідними структурними підрозділами, що входять до складу МВС України, та центральними органами виконавчої влади, діяльність яких координується та спрямовується МВС України.

Монографія підготовлена з урахуванням положень Стратегії розвитку органів внутрішніх справ та Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ (розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 № 1118-р), Стратегії розвитку Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року.

Позитивним моментом цього дослідження є його новизна, яка полягає у тому, що монографія є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням, в якому вперше поставлено й вирішено наукову проблему розроблення цілісного доктринального підходу до формування концепції розвитку МВС України як суб'єкта формування та реалізації державної політики у сфері внутрішніх справ в умовах реформування правоохоронної системи держави, що надало можливість обґрунтувати пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства в цій сфері та практики його застосування. Монографію відзначає як наявність широкої теоретичної бази, так і аналіз вітчизняного законодавства, а також законодавства зарубіжних країн (Німеччина, Італія, Польща, Франція, Австрія, Чехія, США, Великобританія, Литва, Грузія, Білорусь, Казахстан, Киргизія).

Більшість положень та висновків монографії мають практичну спрямованість. Вони враховують проблемні питання, які пов'язані з процесами реформування системи органів МВС України, їх матеріально-правового та інформаційно-аналітичного забезпечення. В окремому підрозділі роботи розглянуто питання реформування відомчої освіти.

Положення і висновки, викладені в роботі, можуть стати основою для майбутніх наукових досліджень проблем реформування як правоохоронної системи держави, так і системи МВС України, їх можна використовувати при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи».

Монографію Глуховері В.А. «Організаційно-правові засади діяльності Міністерства внутрішніх справ України в умовах реформування правоохоронної системи держави» відрізняє докладність і переконливість викладу, великий науковий апарат, у ній містяться важливі наукові висновки, з яких нами зазначено лише частину.

Таким чином, представлена монографія є сучасним, завершеним і актуальним дослідженням, яке на високому науковому рівні вирішує комплекс проблем, пов'язаних із особливостями організаційно-правових засад діяльності Міністерства внутрішніх справ України в умовах реформування правоохоронної системи держави. Рецензована монографія Глуховері В.А. «Організаційно-правові засади діяльності Міністерства внутрішніх справ України в умовах реформування правоохоронної системи держави» розрахована на наукових співробітників, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, практичних працівників і широке коло читачів, які цікавляться питаннями реформування системи органів МВС України. Рецензована монографія може бути рекомендована для використання у практичній діяльності органів МВС України, а також при підготовці слухачів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України.

**Професор кафедри
адміністративної діяльності
поліції факультету № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

О.В. Джафарова

Рецензія

на наукову роботу

Карний кодекс Александру Іоана Кузи: укр. та рум. мовами / пер. укр. та рум. мовами Ф. Вринчану / авт. вступ. ст.: Т. Тоадер, С. Нежурбіда; наук. ред.: С. Нежурбіда, Т. Тоадер, Є. Скулиш. – Чернівці : Букрек, 2017. – 208 с. : іл.,

Карний кодекс Александру Іоана Кузи, написаний у 1864 році, на той час врахував у собі кращі здобутки юридичної науки і практики в галузі кримінального права Франції та Пруссії. Кримінальне законодавство цих країн на той час було вельми прогресивним.

Варто зазначити, що тогочасні французькі фахівці в галузі кримінального права були творцями світового масштабу. Наприклад, під час реформ в Японії було вперше прийнято сучасний Кримінальний кодекс 1880 року, складений професором Паризького університету Густавом Буассонадом за зразком французького Кримінального кодексу 1810 року (кодексу Наполеона). Зокрема, вперше до японської судової практики введено принцип «*nullum crimen sine lege*», що передбачав потрібний поділ злочинних дій (на «злочини», «проступки» та «порушення»). Як результат, із певними правками та доповненнями ця юридична модель кримінального кодексу діє і по цей час.

Новели, які запроваджені в Карному кодексі Александру Іоана Кузи, актуальні навіть для сьогодення. Стиль юридичної техніки є високим та прогресивним, так як викладені диспозиції в зазначеному кодексі прості та ємні одночасно, влучні, лаконічні, не перенавантажені розкриттям вкладеного змісту та виключають можливість подвійного тлумачення.

Всі правопорушення отримали назву злочинів, які поділені на три групи. До самої тяжкої категорії віднесено **злочин**, за який передбачалось призначення покарання у виді:

- каторжної роботи,
- реклюзії (поміщення до робітного будинку, при цьому заробіток, отриманий від праці, розподіляється між державою та засудженим. При цьому з того, що засуджений заслуговує, він буде мати лише частину, а інше накопичується як капітал та надається при звільненні. Особливий режим будинків для реклюзії, по суті, базується на каторжній роботі);
- detenції (поміщення до монастирів, де можуть вільно спілкуватися з іншими особами, не носять тюремного одягу і можуть власними засобами набути будь-яке покращення житла та харчування. Вони не піддаються жодній роботі);
- позбавлення різного роду цивільних прав.

Середня категорія – **делікти**, за які передбачено покарання:

- виправним ув'язненням;
- тимчасовим позбавленням деяких політичних, цивільних або сімейних прав і штрафом від двадцяти шести лей і більше.

І третя категорія – **проступок**, за яке передбачено поліцейське ув'язнення або штраф.

Статтю 4 виключено повторне притягнення до кримінальної відповідальності в разі переслідування винного на чужині.

Досить ліберально, з дотриманням християнських постулатів, серед покарань виключено смертну кару, а найсуворішим покаранням визначено довічну каторжну роботу.

Широко та гнучко використовується економічна складова у призначенні покарання. Нею пронизано більшість із видів покарань, серед яких реклюзія, detenція, штрафи.

До злочинів проти основи державності віднесено злочини на шкоду безпеці держави, злочини з підробки державної печатки, національної монети, що є в обігу, державних векселів, банківських білетів, дозволених законом, за які можуть заочно переслідувати, судити та карати в Румунії, за положеннями законів Румунії. По суті, Карний кодекс Александру Іоана Кузи містив у собі елементи кримінального процесу, у тому числі й щодо заочного засудження. Для порівняння, в Україні щось подібне було впроваджено лише через півтора століття у Кримінальному процесуальному кодексі України від 13.04.2012.

Доволі широко викладено позбавлення цивільних прав (стаття 22), до яких віднесено:

1. Звільнення та відсторонення засуджених від будь-якої чиновницької функції

та державної посади.

2. Втрата права голосу, обирати та бути обраним, і взагалі усіх цивільних і політичних прав, а також права носити будь-яку медаль чи будь-який інший знак відзнаки або почесне звання.

3. Неможливість бути призначеним присяжним або експертом, або бути викликаним в якості свідка в актах, або давати показання в суді, окрім надання простих свідчень.

4. Неможливість бути членом сімейної ради, бути опікуном, піклувальником, заступником опікуна, судовим радником, окрім як для своїх дітей, та й то після сімейного схвалення.

5. Втрата права носити зброю, служити у румунській армії, тримати школу або бути службовцем в будь-якому з освітніх закладів у статусі вчителя старших класів, вчителя молодших класів у міських школах, вчителя молодших класів у сільських школах, репетитором або наглядачем.

Прогресивно, як станом на 1864 рік, передбачено превентивну діяльність статтею 34, відповідно до якої усі рішення будуть опубліковані як витяг, вивішені в місті, де буде оголошено рішення, у громаді, де вчинено злочин, у місці, де відбуватиметься покарання, і за місцем проживання засудженого.

Передовими, не лише на той час, а й донині, є положення щодо призначення додаткових покарань за вчинення корупційних діянь, передбачених ст. 140 – крадіжки, вчинені державними депозитаріями, ст. 141 – про незаконні привласнення, що вчиняються державними службовцями, ст. 144–146 – про хабарництво державних чиновників. Поряд з призначенням основного покарання додатково призначали покарання у виді втрати права на зайняття державних посад та отримання пенсії.

Наприклад, у кримінальному законодавстві України до додаткових покарань відповідний закон відносить (ч. 2 ст. 52 КК України) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу (ст. 54 КК України) та конфіскацію майна (ст. 59 КК України).

Ця робота є яскравим прикладом співпраці української наукової спільноти з академічними інституціями Європи, зокрема університетами Румунії та Молдови.

Тексти положень Карного кодексу Александру Іоана Кузи є цінною юридичною працею та вагомим надбанням людства для використання під час досліджень у галузі кримінального права, кримінології, спеціалістів у галузі порівняльного правознавства, кримінально-виконавчого права, пенологів, істориків, законотворців, викладачів тощо.

**Начальник відділу науково-методичного
забезпечення діяльності військових прокуратур
Науково-дослідного інституту
Національної академії прокуратури України**

В. Чубко

**Заступник директора
Науково-дослідного інституту
Національної академії прокуратури України,
секретар української національної групи
міжнародної асоціації кримінального права
член ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник**

О. Шамара

РЕЦЕНЗІЯ
на монографію Грицай Ірини Олегівни
«Механізм забезпечення принципу гендерної рівності:
теорія та практика»*

Нині суспільний розвиток України орієнтований на демократію та гармонійний розвиток особистості. Нові орієнтири становлення України, ключові цілі та завдання щодо злагодженого партнерства в суспільстві, втілення гендерних підходів як складової посилення демократії, підштовхують до значних змін та вдосконалення механізму забезпечення принципу гендерної рівності.

Монографія Грицай І.О. присвячена механізму забезпечення принципу гендерної рівності та є першим в українській правовій доктрині системним і комплексним дослідженням, яке визначається високою актуальністю, особливо у сучасних євроінтеграційних умовах, оскільки рівність прав та свобод жінок і чоловіків вважається одним із головних пріоритетів країн Європейського Союзу та інших демократичних держав світу.

У дослідженні автор слушно наголошує, що питання механізму забезпечення принципу гендерної рівності у всіх сферах державно-громадського життя потребує детального вивчення. Розглядуване явище вимагає широкого комплексного підходу до його опрацювання у межах науки теорії держави і права з метою: всебічного та об'єктивного розкриття правової природи принципу гендерної рівності, зокрема, в умовах формування правової держави, децентралізації влади, розвитку громадянського суспільства, поступальної інтеграції України до світової спільноти; здійснення юридичного прогнозування у цій сфері; формулювання конкретних пропозицій щодо ефективних заходів, спрямованих на дотримання принципу гендерної рівності.

Фундаментальними для вивчення рівності людей у цілому та гендерної рівності, зокрема, є праці таких провідних науковців, як: С. Бобровник, О. Зайчук, В. Кампо, М. Козюбра, А. Колодій, В. Копейчиков, В. Котюк, В. Лемак, О. Лукашева, О. Мурашин, Л. Наливайко, В. Нерсисянц, М. Озріх, Н. Оніщенко, О. Петришин, В. Погорілко, П. Рабінович, О. Скакун, О. Скрипнюк, В. Тацій, Ю. Тодика, В. Федоренко, О. Фрицький, М. Цвік, В. Шаповал, Ю. Шемшученко та ін. Окремих проблемам принципу гендерної рівності та механізму його забезпечення присвятили свої дослідження вітчизняні та зарубіжні автори: О. Автономов, С. Айвазова, О. Анікеєва, Н. Аніщук, О. Балінська, М. Білінська, Н. Болотіна, В. Брайсон, Т. Бритова, Ш. Бурн, О. Венгер, О. Власова, С. Вознюк, Ф. Гардінер, Т. Ганзицька, Г. Герасименко, І. Грабовська, Е. Гідденс, Н. Грицяк, Г. Даудова, О. Дашковська, Т. Деметрадзе, І. Добржанська, Н. Досіна, Л. Завадська, Є. Зуйкова, Дж. Екер, Л. Єрохіна, О. Іващенко, Ю. Івченко, О. Катан, О. Кісь, А. Кириліна, Т. Кліменкова, Л. Кобелянська, Н. Ковалішина, І. Кон, Л. Кормич, Т. Краснопольська, І. Кресіна, М. Крочук, О. Кулачек, Н. Лавриненко, І. Лазар, І. Ларинбаєва, Д. Латипова, К. Левченко, Д. Ломбер, А. Лушніков, М. Лушнікова, Е. Маккобі, К. Марч, Т. Мельник, Н. Мітіна, О. Нечаєва, А. Олійник, С. Пашенцева, О. Пищуліна, С. Поленіна, М. Попов, В. Ройтер, О. Руднева, Л. Смоляр, О. Стрельник, А. Таран, Б. Фрідман, М. Уолт, Д. Харріс, Г. Христова, О. Цуницька, М. Шулер, Н. Шведова, О. Ярош та багато ін. Враховуючи дослідницький внесок вказаних авторів, все ж відсутність комплексного теоретичного опрацювання механізму забезпечення принципу гендерної рівності вимагає якнайшвидшого вирішення цієї складної наукової проблеми. Дослідження вказаного питання забезпечить єдність та консолідацію українського суспільства, надасть можливість в подальшому ефективно модернізувати законодавство та практику його застосування. Недостатність науково-теоретичної бази, відсутність однозначного розуміння сутності, змісту механізму забезпечення принципу гендерної рівності в Україні зумовлює важливість вивчення загальнотеоретичних засад цієї проблематики, а тому, проведене науковцем дослідження є вчасним та необхідним як у теоретичному, так і у практичному аспектах.

У монографії репрезентується авторське бачення механізму забезпечення принципу гендерної рівності в умовах розвитку демократичної держави, ґрунтуючись на наукових узагальненнях та висновках учених, наявному емпіричному матеріалі. Вченим

* Грицай І.О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: Хай-Тек Прес, 2018. 560 с.

комплексно опрацьовано широке коло питань, пов'язаних із правовою природою механізму забезпечення принципу гендерної рівності. Розробляючи власну теоретичну концепцію та пропонуючи свої авторські дефініції, Грицай І.О. спирається на широкий спектр вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, не обмежуючись суто правовими дослідженнями.

Важливим є те, що дослідницька робота акумулювала різноманітні і багатодисциплінарні наукові досягнення з цієї проблематики. Так, всебічне та об'єктивне дослідження принципу гендерної рівності зумовило застосувати науковцем міждисциплінарний підхід, адже сьогодні ця проблематика є предметом вивчення багатьох суспільних наук: філософії, соціології, політології, психології, науки державного управління, економіки, права та ін.

Робота містить низку суспільно корисних практичних положень. Відзначимо, що виділені автором у роботі мета та завдання дослідження, повністю реалізуються у ході його аналітичної роботи.

У монографії Грицай І.О. всесторонньо опрацьовано широкий спектр проблем, пов'язаних із вивченням поняття та сутності принципу гендерної рівності, опрацюванням наукових досліджень та методології у сфері принципу гендерної рівності; структурно-логічним аналізом механізму забезпечення принципу гендерної рівності, розкриттям його поняття та характеристик елементів (нормативно-правовий та інституційний); дослідженням проблем гендерної політики в Україні; забезпеченням принципу гендерної рівності в парламенті, в збройних силах, у сфері місцевого самоврядування, у діяльності громадських організацій; розкриттям проблеми реалізації гендерної експертизи та гендерного бюджетування; висвітленням практики Європейського суду з прав людини у сфері забезпечення принципу гендерної рівності.

Вченому вдалося всебічно, враховуючи існуючі фундаментальні напрацювання у сфері юридичної науки, розкрити першочергові та актуальні питання механізму забезпечення принципу гендерної рівності, об'єктивно оцінити наукові надбання у цій сфері та напрацювати власне бачення, виробити сучасну модель механізму забезпечення принципу гендерної рівності в умовах становлення українського суспільства.

До, безумовно, позитивних характеристик монографії слід віднести дослідження проблем модернізації повноважень органів публічної влади у забезпеченні принципу гендерної рівності та те, що у роботі запропоновано оновлену модель механізму забезпечення принципу гендерної рівності з урахуванням сучасних світових тенденцій.

Окремо слід наголосити, що аналіз зарубіжного законодавства й теоретичних здобутків зарубіжних науковців надає монографії порівняльно-правового характеру.

Проведений аналіз рецензованої монографії Грицай І.О. «Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика» дає підстави констатувати, що автором здійснено поглиблене науково-правове опрацювання теми дослідження, актуальної як у теоретичному, так і у прикладному аспектах. Сформульовані рекомендації, пропозиції і висновки монографії мають наукову новизну, є обґрунтованими та достовірними, становлять суттєве значення для правової науки, зокрема, теорії держави і права, можуть бути використані у сфері правотворчості, у правозастосовній та науково-дослідній діяльності, у навчальному процесі. Монографія містить сучасні знання та рекомендації щодо вдосконалення механізму забезпечення принципу гендерної рівності в Україні.

**Суддя Конституційного Суду України,
доктор юридичних наук**

М.М. Гультай